

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ת"ת ק"פ פשת צמרים תש"ע א' אלול
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: עבודת חודשי תמוז ואב – עין רעבה לעבודת ה'

ולכן מצינו שה"קמצינים" נקראים "כלבים", כמ"ש (שמואל א' כ"ה, ג'): "ושם האיש נבל ושם אשתו אבגיל והאשה טובת שכל ויפת תאר והאיש קשה ורע מעללים והוא כלבי". ופירש הרלב"ג, כי רוע נבל היה בענין הכילות והקמצינות. יעו"ש. וכמובא במסכת נדרים (נד) שמהותו של כלב הוא לקבל בלי לתת "לאו כלבא אנא דשקילנא ולא יהיבנא". כלומר, הכלב הוא סמל של הבריה שרק לוקחת בלי לתת.

ובדרך זו מובא בילקוט הגרשוני (עמ"ס בבא קמא ס:) לבאר את דברי הגמרא שם: "תנו רבנן, כלבים בוכים בוכים מלאך המות בא לעיר, כלבים משחקים אליהו הנביא בא". ופירש בדרך מליצה, שהמילה כלבים מוסבת על אנשים קמצינים, לכן אם מלאך המות בא לעיר והם רואים שסוף אדם למות, בוכים גם הם ומקבלים על עצמם לתת מהיום והלאה צדקה, אבל כשרואים הם את אליהו בא לעיר והכל מתנהג כסדר, אז יכידו את לבבם ומשחקים בעשרם והונם, ואת עניי עירם ישכחו ולא ידאגו עבורם.

ובענין זה מובא בפרק שירה: כלבים אומרים "בואו ונשתחוהו ונכרעה לפני ה' אלקינו", ובספר קשוטי כלה (דף נ"ט, מאת המחבר של סידור עולת תמיד אשר הרבי רבי שמעלקא מניקלשבורג ז"ע אמר עליו שהיה מן הל"ו צדיקים) הביא בשם השל"ה הקדוש ז"ל, שהקמצינים בממונו ואינו נותן צדקה כדבעי נקרא כלב, וזה הפירוש: "כלבים אומרים", אותן הקמצינים הנקראים בשם כלבים, שאינם רוצים ליתן צדקה כראוי וכדבעי, ומחפשים חיפוש אחר חיפוש ללמוד הרבה, וכן בתפלה ותהלים הרבה, כדי לפטור עצמם מצדקה וחסדים, מחמת שקליפת קמצינות שורה עליהם, ועליהם נאמר "הקול קול יעקב והידיים וכו'", והיינו - אומרים בואו ונשתחוהו וכו', ללמוד ולהתפלל הרבה לפטור עצמם מעבודת הצדקה, עיי"ש היטב.

ולדרכינו הקמצינים ראוי להיקרא בשם "כלב" כי אינו מסתפק במה שיש לו ואינו שמח בחלקו, לכן מתקשה הוא להוציא מכספו עבור זולתו.

יעקב אבינו רצה בשליחת תק"נ הבהמות, לתת לעשו את חלקו ובהזדמנותו ולפייסו, אולם עשו אשר טבע כלב לו, אינו מסתפק במה שנותנים לו, ועונה ליעקב בעת ששלח המנחה לפניו (וישלה ל"ג, ט'): "יש לי רב אחי", אך עדיין אין זה כדי סיפוקי.

הגמרא ביומא (כ"א:) מביאה, שהאש בבית ראשון שהיתה על גבי המזבח היתה רבוצה כארי, ואילו בבית שני היתה רבוצה ככלב. וזאת בגלל שלא זכו ישראל כמובא כזה"ק (ח"ג דף ל"ג) וכד

כתב בעל הטורים (פרשת וישלח ל"ב, ט"ו) על הפסוק: "עזים מאתים ותישים עשרים, רחלים מאתים ואילים עשרים". וז"ל: כל תיבה של זה הפסוק מסיים במ"ם. וכן פסוק "ומנחתם ונסכיהם" (פנחס כ"ט, ל"ג). שבשביל הבהמות ששלח לעשו והם תק"ן בהמות, ולא סמך על הבטחת הקב"ה, הוצרכו בניו להביא תק"ן קרבנות בשנה, כדמפרש בפרשת פנחס. והם ח' ממי"ן וכו'. ע"כ.

ובספר חסד לאברהם (מעין ב' נהר מ"ח) מפרט ביתר הרחבה וז"ל: ולפי ששלח הזורן תחילה לעזאזל קודם שיפרוש המעשר לקרבן, אף על פי שהיו בעלי מומין, נתחייבו בניו להקריב בכל שנה תק"ן בהמות למוספין, מאה לחמישים שבתות, קל"ב לשנים עשר ראשי חדשים, י"א לכל ראש חודש, ע"ז לשבעה ימי פסח, י"א בעצרת למוסף וי"א על מנחת הביכורים, בין כולם של"א, עשר לראש השנה ועשר לכפורים יעלו שנ"א, שבעים פרים לשבעה ימי סוכה, י"ד אילים לימי סוכה יעלו פ"ד, צ"ח כבשים לז' ימי סוכה יעלו קפ"ב, ז' שעירים לז' ימי סוכה יעלו קפ"ט, ועשר לשמיני עצרת יעלו קצ"ט עם שנ"א יעלה תק"ן. עכ"ל.

ויש לפרש, שיעקב בחר לתת לעשו דוקא סכום זה של בהמות, משום שמצינו במדרש (בר"ב, ג) על הפסוק "ויקרא אלהים לאור יום" - זה יעקב, "ולחושך קרא לילה" - זה עשו. "ויהי ערב" - זה עשו "ויהי בוקר" - זה יעקב. ע"כ. ומתבאר, כי יעקב הוא כנגד היום ועשו כנגד הלילה. וכל אלף שנה מששת אלפי שנה של העולם הוא בחינת יממה, נמצא כי חמש מאות שנה לילה וחמש מאות שנה יום. אלא שהחמיר יעקב כנגד אותה שיטה הסוברת שהיום מתחיל רק מנץ החמה והנץ הוא עשירית היום (עיין פסחים צד). נמצא כי הלילה נמשך חמש מאות חמישים שנה ולכן שלח לו תק"נ בהמות כנגד חלקו.

והנה, מצינו שעשו הרשע הוא בחינת קליפת כלב דטומאה, כמובא בזה"ק (רעיא מהימנא פרשת נשא דף קכד): ויצר הרע ... מסטרא דשמאלא דרגיה דעשו ס"מ אתקרי כלב ממנא דגיהנם דצווח הב הב וכו'. ע"כ.

ומהותו של הכלב שאינו מסתפק במה שיש לו, וזורש עוד ועוד, וכמו שנאמר (ישעיה נ"ו, י"א): "והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה". וכן מבואר בתיקוני הזהר (תיקון א' דף כב) שהמתפללים בימים הנוראים רק לצרכי העולם הזה, הרי הם ככלבים הצועקים "הב הב". שפירושו "תן תן".

ישראל לא אשתכחו זכאין, או ההוא דמקריב קרבנא לא קריב כדקא יאות ולא אתקביל קרבניה ... והוּו חמאן דיוקנא דחד כלבא חציפא רביע על קרבנא, כדן הוּו ידעי דלא אתקבל ברעוא ההוא קרבנא וגו'". והיינו, שעל ידי תאוותם אחר ענייני העולם הזה, נתנו שליטה לעשו, ועל ידי זה נתגברה עליהם קליפת כלב, וכל אותם תק"ן קרבנות מוספין שהקריבו לא הועילו מאומה.

ובשביל לבטל את כוחו וקליפתו של עשו, עלינו להשתמש במידה טמאה זו הזורשת ומבקשת בענייני העולם הזה, אבל בשבילו יתברך, היינו שיהודי לא יסתפק במה שהוא עובד אותו יתברך אלא יוסיף יותר שעות בלימוד התורה, יותר כוונה בתפילה וכו'. על ידי כך משתמשים בקליפת כלב לקדושה ומתקנים אותו.

וכבר אמר הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע: שהקב"ה הטביע בעם ישראל את המידה של "יש לו מנה רוצה מאתיים", ולעולם אינו מסתפק במה שיש לו, וזאת בכדי שינצלו זאת לשאיפות נעלות ורוחניות, שלא ינוחו ולא ישקטו עד כי יעלו מעלה מעלה במעלות רמות ונישאות.

כתב הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין בספרו צדקת הצדיק (אות כ"ג), שכלב בגימטריא אליהו, ואליהו הוא כנגד הכלב. יעו"ש (ועיי בחיבורנו להגדה של פסח אות רל"ג מה שכתבנו בענין זה). כי אליהו עניינו שאיפה ורצון לקיים עוד מצוות ולא להסתפק במצוות שקיים עד עתה, ולכן הוא כנגד קליפת כלב אבל דקדושה (וכן נתעבר בו מנשמות נדב ואביהוא כמובא בהאריז"ל בשער הגלגולים הקדמה ל"ב, אשר גם הם היתה בהם בחינה זו שלא להסתפק במה שיש להם, והשתוקקו לראות פני אלקים אף למעלה ממה שהותר להם).

ומצינו שאליהו הנביא בא משבט בנימין (תנחומא כי תשא סימן י"ג), ומעלתו של בנימין היתה אותה שאיפה והשתוקקות וכמו שמצינו שהשתוקק שיהיה המזבח בחלקו, וכדברי הגמרא בזבחים (ג'): רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסה בחלקו של בנימין, והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לנוטלה, שנאמר (וזאת הברכה ל"ג, י"ב) "חופף עליו כל היום", לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזן להקב"ה, שנאמר (שם) "ובין כתפיו שכן".

וכתב בספה"ק מאור עיניים (פרשת פינחס), שכל השתוקקות בעבודת ה' הבאה ליהודי, היא על ידי אליהו הנביא זי"ל: נקדים הפסוק (מלאכי ג', כ"ג) "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא וגו'", דלשון "שולח" הוּוה, דמשמע אף עכשיו מדלא כתיב אשלח לכם וגו', דהאמת הוא שכל השתוקקות ישראל עובדי ה' לאביהם שבשמים הוא על ידי בחינת אליהו שהוא המבשר לכל דבר שהוא שלימות, כגון תורה ותפלה שהוא יחוד שלם כנודע במחשבה ודבור שהוא יחוד גמור, ומקודם זה צריך תשוקה גדולה וחשק גדול וזה הוא על ידי בחי' אליהו המעורר התשוקה מקודם וכו'. עכ"ל. וביאורו, כי אליהו הנביא אשר יש במידת כלב דקדושה, אשר עניינה לא להיות שבע בעבודת ה', מכניס בכל יהודי ויהודי שישתוקק וישאף להוסיף בעבודת ה' יתברך.

עתה נבוא ונבאר שעבודה זו עיקרה בחודשים אלו - תמוז ואב, מובא בכתבי האריז"ל (פרי עץ חיים שער כ"ד פרק ד') שכל החודשים נקראים "ראש חודש", כי כולם הם כנגד האברים שבראש: ניסן - גולגלתא, אייר סיון - ב' אוזניים, תמוז אב - ב' עיניים, ולכן נחרב בית המקדש בתמוז אב, בסוד "עיני עיני יורדה מים" (איכה א', ט"ז) וכו'. ע"כ. כלומר, בחודשים אלו מתעורר כוחו של עשו, אשר אין עינו שבעה ותאו לעוד ועוד.

ואכן מגלה לנו האריז"ל (ליקוטי תורה פרשת ויצא) שכוחו של עשו הוא בעיניים זי"ל: ומלת עי"ן עולה בחשבון ק"ל, שהוא שרו של עשו, ראה שנשאר לו שמו. ועוד ראה, כי קול יעקב, וראה שהיה חסר, ק"ל כתיב, וכשאין קול יעקב רצה להשליט ידי עשו. ע"כ.

ומתבאר, כי עיקר שליטתו של עשו היא בעיניים, היינו באותה עין שאינה שבעה בענייני העולם הזה, ומבקשת ומתאוה לעוד ועוד. והתיקון הוא להשתמש עם אותם עיניים שאינן שבעות, אבל לעבודת ה' שלא להסתפק בדרגתו הרוחנית שהוא נמצא בה אלא לעלות ולהתעלות ביתר שאת.

ובדרך רמז אומרים: "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" בענייני שמים - רוחניות, על האדם להביט למעלה, להשיג יותר ולא להסתפק במה שלמד עד עתה. אבל "ועל הארץ מתחת" - בענייני ארציות עליו להביט מטה, לקיים "איזהו עשיר השמח בחלקו" (אבות פ"ד), להסתפק במה שיש לו ולהיות מאושר בכך.

עם האמור נוכל לקשר את סוף התורה עם תחילתה, שאמר הכתוב (וזאת הברכה ל"ד, י"ב) "לכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל", ויש לדקדק שנאמר "לעיני" לשון רבים, ובא ללמד, כי צריך להביט בשני עיניים, "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", כלפי חלק השמים היינו דברים רוחניים, צריך להביט בעין רעבה שאינה מסתפקת במה שיש לה, ואילו "ואת הארץ" המה ענייני ארציות, צריך להסתכל בעין שבעה ולהסתפק במה שיש לו.

והנה אחד מסימני עקבתא דמשיחא הוא "פני הדור כפני הכלב" (סוטה מט; סנהדרין צז), כי בזמן עקבתא דמשיחא תגדל השאיפה להתעלות בעבודת ה' ולא להסתפק במה שיש לו, וכמאמר הכתוב (עמוס ח', י"א): "הנה ימים באים נאום ה' והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם לשמוע את דברי ה'".

וראוי לסיים בדברי נחמתו של רבינו יוסף חיים זי"ע בספרו בן יהוידע (סנהדרין יב) וז"ל: משום דכתיב בעשו (עובדיה א', ד'): "אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך, משם אורידך נאום ה'", ופרשתי הטעם, כי יעקב אבינו ע"ה שלח מנחה לעשו תק"ן בהמות כמנין "נשר", ושלחם זכרים ונקבות מכל מין, עשויים כסדר נכון כראוי להם בעבור הולדות. וכתבו המפרשים ז"ל הטעם, כי לעתיד נעשה עמהם חשבון להחזיר לנו המנחה לפי חשבון כמה ולדות יהיה מהם, וחושבין פירות ופירי פירות מזמן משלוח המנחה עד זמן ביאת המשיח במהרה בימינו אמן, ולכן אמר לו: "אם תגביה כנשר" - במה שלקחת מנחה שמספרו "נשר" ויהיה לך גבהות לב בזה, הנה "משם אורידך נאום ה'", שעתידי אתה לשלם ולדות וולדי ולדות לחשבון משך כל השנים הרבות אשר יהיו מזמן קבלת המנחה עד זמן הפרעון שהוא זמן ביאת המשיח. עכ"ל. הרי שעתידיים אנו לקבל את המנחה חזרה מעשו ברבית דרבית במהרה בימינו אמן.